

Balkanlar'da neler oluyor?

Batı Balkanlar; Yugoslavya'nın dağılmasını savaşlarla, katliamlarla, soykırımlarla geçirmiş ülkeler dizini. 90'lı yıllarda yaşanan savaşlar, bölge halkları arasında zaten mevcut olan geçmişe dayalı nefreti daha da arttırdı. Burada akla ilk gelen Sırp ve Arnavutlar, daha doğrusu Müslümanlar ve Hristiyanlar arasındaki nefret değil sadece. Aynı dine mensup olan Hırvatlar ve Sırp arasında da tarihi eskilere dayanan bir nefret bulunmaktadır. Hatta aynı millete mensup olan insanlar arasında da iktidarı ele geçirebilmek adına çekişmeler yaşanmakta. Balkanlar'da mevcut bu çekişme ortamı, bir doğal afet anında bile insanların hangi milliyete mensup olduğuna göre yardımlarda ayrımcılık yapılmasına sebep olacak boyutta. Batı Balkanlar'da bu ve benzeri olaylarla bu olaylara verilen tepkiler bugün bölgedeki gündemi meşgul etmekte.

Yugoslavya'nın dağılma sürecini en sancılı geçiren ülkesi Bosna-Hersek'te son günlerdeki en önemli gündem maddesi, ülkedeki iki hâkim güçten biri olan Sırp Cumhuriyeti'nin 25 Eylül tarihinde düzenleyeceği referandum. Bu referandumda, 9 Ocak gününün "Sırp Cumhuriyeti Günü" olarak kutlanıp kutlanmaması oylanacak. Ancak Boşnak liderler, böyle bir referandumun Bosna-Hersek Anayasası'na ve 1995 yılında savaşın sona ermesini sağlayan Dayton Anlaşması'na aykırı olduğunu belirtiyor. Söz konusu tepkilere ilaveten bu referandum, Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına giden yolda ilk ciddi adım olarak da görülmekte. Bunun nedeni, Sırp Cumhuriyeti Başkanı Milorad Dodik'in kısa süre önce er veya geç *self-determinasyon* konusunda referandum yapılacağı yönündeki açıklaması. Ayrıca parti kongrelerinde Sırp Cumhuriyeti'nde 2018 yılında bağımsızlık için referandumda gidileceği söylentileri de ayyuka çıkmış durumda. Bu bağlamda Sırp'ların "Özgür, bağımsız gelecek ve sorumluluk" isimli bildiriye kabul etmeleri de bu hedeflerini ortaya koyması açısından önemli. Sırp Cumhuriyeti'nde yapılacak bu referanduma karşı Boşnaklar da karşı bir referandum yapacaklarını açıkladılar. Buna göre, söz konusu referandum yapıldığı takdirde, Boşnaklar da savaş yıllarında en büyük soykırımın yaşandığı ve şu anda Sırp Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalan Srebrenitsa'nın bu entiteden ayrılması için referandum yapılacağı restini çekmiş durumda. Avrupa Birliği (AB) dışişleri bakanları, Sırp Cumhuriyeti tarafından yapılması planlanan referandumun bölgenin egemenliğine, uyumuna ve bütünlüğüne karşı bir hareket olacağını belirtip referandum kararını kınadı. Bu referandum restleşmesinde sonucun ne olacağı meçhul olmasına rağmen, şimdilik görünen Sırp'ların referandumdan vazgeçmek gibi bir niyetlerinin olmadığı.

Balkanlar'da iç sorunlar yaşayan bir diğer ülke ise Kosova. Bu ülkede gündemi hükümetin Karadağ ile imzalamış olduğu sınır belirleme anlaşması ve Sırbistan ile yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkacak olan Sırp Belediyeler Birliği Anlaşması meşgul ediyor. Her iki anlaşma da başta muhalefet olmak üzere halkın büyük bir kısmı tarafından desteklenmiyor. Yapılan protestoların şiddeti meclis oturumlarına gaz bombaları atılacak, hatta ve hatta kendilerini Rugovalı olarak tanıtan bir grup tarafından meclis binasına tanksavarla, Kosova Radyo Televizyonu binasına ve Sınır Belirleme Komisyonu başkanının evine el bombalarıyla saldırı düzenleyecek kadar artmış görünüyor.

Bu iki anlaşma yanı sıra hükümet partisinin önemli isimlerinin karıştığı bazı yolsuzlukların kanıtlandığı ses kayıtlarının ortaya çıkması da hükümete olan güveni azaltmış durumda. Ancak her iki anlaşmanın Kosova vatandaşlarının AB ülkelerine vizesiz seyahat edebilmeleri önünde tek engel olduğu da bir diğer gerçek. Ayrıca Kosova'yı bağımsızlık mücadelesinde sürekli desteklemiş olan ABD bile bu iki konuda Kosova'ya baskı uygulamakta. Şöyle ki, ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden ülkeye yaptığı son ziyarette, Kosova'nın Sırbistan ile ilişkilerini en kısa zamanda iyileştirmesi gerektiğine dair açıklamalarda bulundu. Batı'nın baskısı altında kalan Kosova hükümeti, her iki anlaşmayı da kabul edecek gibi görünüyor. Öte yandan söz konusu anlaşmaların kabulü ülkenin geleceği için ciddi riskler barındırıyor. Zira Sınır Belirleme Anlaşması her ne kadar kısa vadede toprak kaybına yol açacak olsa da Sırp Belediyeler Birliği Anlaşması uzun vadede Kosova'nın parçalanmasına neden olabilecek maddeler içeriyor.

Kendisini bölgenin lideri olarak gören Sırbistan'da ise nisan ayında yapılan seçimlerin üzerinden dört ay geçtikten sonra hükümet kurulabildi. Kurulan yeni hükümetin önünde Kosova ile yapılan görüşmeler, Hırvatistan ile eski anlaşmazlıkların tekrar gündeme getirilmesi ile artan gerilim gibi sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca Sırbistan'ın AB yönlü bir politika mı izleyeceği yoksa Rusya yandaşlığı mı yapacağı da bir diğer tartışma konusu olarak ülkenin gündemini meşgul etmekte. Yapılan bir ankette Sırp gençlerinin yarısından biraz fazlasının AB'ye katılmak istemediği, %80'inin Kosova'nın bağımsızlığının tanınmaması gerektiğini düşündüğü görülmekte. Ayrıca, Sırp'ların %82'sinin NATO'ya katılımı desteklemediği, en büyük dost ülke olarak Rusya'yı, en büyük düşman olarak da 90'lı yıllara kadar aynı cumhuriyet altında yaşadıkları Hırvatistan'ı gördükleri anlaşılmakta. Gençlerin AB başta olmak üzere Batı'ya bakışlarının negatif olduğu şu günlerde, ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın bölgeye yapmış olduğu ve Sırbistan'ın liderliğinin bu bölge için önemini dillendirdiği ziyareti bile tepkileri azaltmadı, hatta Biden'ın ziyareti bazı kesimler

tarafından protesto edildi. Ayrıca bu ziyaretin hemen akabinde Rusya'nın Sırbistan'a altı adet Mig-29 savaş uçağı hediye edebileceğı şeklinde bazı iddialar da dile getirildi. Diğer taraftan, Kosova ile yapılan görüşmelere istinaden Sırbistan Cumhurbaşkanı Tomislav Nikolić'in, bu görüşmelerin sadece Kosova'da yaşayan Sırp asıllı vatandaşların daha rahat bir hayat sürdürebilmeleri adına yapıldığı, Sırbistan'ın Kosova'yı bağımsız bir ülke olarak tanımamasının söz konusu olmadığı yönündeki açıklamaları da tartışma yarattı. Bir başka önemli gelişme ise Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde Balkanlar'da yaşanan büyük savaşların baş aktörü olan Miloşević'in masum olduğuna dair karar alınmasının ardından, yeni kurulan hükümetin Dışişleri Bakanı Ivica Dačić'in yaptığı açıklama oldu. Dačić, Miloşević'in heykelinin dikilmesi gerektiğini söyledi. Verilen bu demeç diğer ülkeler tarafından Sırbistan'ın yeniden 90'lı yıllardaki politikalarına geri dönmek istemesi şeklinde yorumlanırken, mevcut Sırbistan Başbakanı Aleksandar Vučić, Dışişleri Bakanı Ivica Dačić'in açıklamasını desteklemedi.

Sırp'ların en büyük düşman belledikleri Hırvatistan'da da bu düşmanlığı besleyecek eylemler yapılmakta. 1995 yılında gerçekleştirilen ve Hırvatistan sınırları içerisindeki 220 bin Sırp'ın yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldığı "Fırtına" askerî operasyonu kutlamalarının yapılması, Sırbistan tarafından endişe verici olarak nitelendirildi. Aynı kutlamalarda Sırbistan bayrağının aşırı milliyetçi Hırvatlar tarafından yakılması da iki millet arasındaki nefretin boyutunu gösteren başka bir olaydı. Bu kutlamalar dışında iki ülke arasındaki tansiyonu yükselten bir diğer gelişme de Sırbistan sınırında bulunan Vukovar şehrinde kayıtlı olan Sırp'ların nüfus kayıtlarının silinmeye başlanması oldu. Bu işlemin, kayıtları silinen Sırp'ların artık bu şehirde yaşamadıkları için gerçekleştirildiği savunulsa da meselenin arka planda şehirde Sırp dilinin resmî dil olarak kullanılması için gerekli olan %30'luk Sırp nüfus oranını düşürmek olduğu iddia ediliyor.

Sırbistan ve Karadağ gibi bölge ülkelerine yapılan bir başka sert eleştiri ise silah ticareti ile ilgili. Zira bu ülkeler tarafından satılan silahların Suriye'de terör örgütü DAES'e ulaştığı iddia ediliyor. Bu iddialara Sırbistan Başbakanı Vučić'in, "Silah ihracatı ülke ekonomisine döviz sağlıyor ve satışların artırılması gerekir" sözleriyle yanıt vermesi ise ayrı bir tartışma konusu oldu. Kaldı ki mesele sadece DAES'e silah satmakla da bitmiyor; bölge ülkelerinden savaşmak için Suriye'ye gidenlerin sayısının da bir hayli yüksek olduğu bildiriliyor. Bölgede yaşanan bir diğer önemli gelişme ise, Türkiye'nin AB'ye çekmiş olduğu mülteci restinden sonra bölge ülkelerinin yeni bir mülteci akınına karşı sınırlarındaki tel örgüleri güçlendirip buralara yeni askerî birlikler göndermeleri.

Sınırlarında mülteci akınına karşı önlem alan bir diğer bölge ülkesi Makedonya'da ise iki yıldır siyasi kriz yaşanmakta. Bu kriz, ana muhalefet partisinin hükümetin yapmış olduğu yolsuzluklar hakkında ses kayıtları yayımlaması ile başladı. Gelinen noktada erken seçim yapılması konusunda tüm partiler hemfikirken seçimin tarihinin halen belirlenmemiş olması tartışmalara sebep oluyor. Son olarak 31 Ağustos tarihinde bir araya gelmeleri planlanan parti liderlerinin 11 Aralık'ta seçim yapılması için anlaşmaları bekleniyor. Yaşanan bu siyasi kriz dışında Makedonya'da kısa süre önce 23 kişinin ölümüne ve binlerce evin sular altında kalmasına neden olan bir sel felaketi meydana geldi. Bu felaket sonrasında hükümet tarafından yapılan yardımların genellikle Hristiyanların yoğun olarak yaşadığı bölgelere gitmesi, buralarda yaşayan Müslüman Arnavut halk tarafından tepkiyle karşılandı. Kaldı ki böylesi bir felaket anında bile ayrımcılık yapıyorken diğer zamanlarda yapılan ayrımcılıklardan bahsetmeye gerek bile yok. Selden etkilenenlerin imdadına Türkiye başta olmak üzere komşu ülkelere yardımlar gönderildi. Bu yardımlar hükümetin tam tersine, hangi dine mensup olduklarına bakılmaksızın herkesin ihtiyacına göre dağıtıldı.

Hasılı eski Yugoslavya bakiyesi Balkan ülkelerini önümüzdeki süreçte tartışmalı günler bekliyor.